

A szolgáltatási kibocsátásiár-indexek deflátor szerepkörben – módszertani fejlesztés Európában és Magyarországon

---

Hamvainé Holocsy Ildikó,
a Központi Statisztikai Hivatal
statisztikai főtanácsadója
E-mail: Ildiko.Holocsy@ksh.hu

A szolgáltatási kibocsátásiár-indexek alapvetően két fő funkciót töltenek be. Egyrészt az árváltozás mutatói és emiatt egyúttal az inflációs nyomás indikátorai, másrészt a leginkább alkalmas deflátorok a nemzeti számlák és egyéb teljesítményadatok volumenszámításaihoz.

A gazdaságilag fejlett országokban a GDP legnagyobb hányadát a szolgáltatások adják. Ugyanakkor a szolgáltatási területek lefedettsége, különösen a szolgáltatási kibocsátásiár-indexek terén, jelentősen elmarad a többi ágazathoz képest. A tanulmány célja annak áttekintése, milyen módszertani fejlesztések zajlanak Európában és Magyarországon e hiányosságok kiküszöbölésére.

TÁRGYSZÓ:
Szolgáltatásstatisztika.
Árindex.
Jogszabály.

DOI: 10.20311/stat2016.01.hu0022

A szolgáltatási szektor teljesítménye a fejlett gazdaságokban meghaladja a nemzetgazdaság egészére számított bruttó hozzáadott érték kétharmadát. Ugyanakkor az erre a területre kimunkált statisztikai mutatók köre messze elmarad a mezőgazdaság, az ipar és az építőipar jellemzésére rendelkezésre álló indikátorokétól. A felhasználók részéről jelentkező adatigényt az Európai Unió a FRIBS (framework of integrated business statistics – a vállalkezési statisztika integrálására vonatkozó keretjogszabály) bevezetésével kívánja kiszolgálni. Ennek része a rövid távú statisztikákról szóló csomag, mely a szolgáltatási tevékenységek hiánypótló mutatóit, köztük az SPPI-ket (services producer price index – szolgáltatási kibocsátásiár-index), valamint egy új makrogazdasági mutatót, az ISP-t (index of services production – szolgáltatási ágazatokra vonatkozó termelési volumenindex) is tartalmazza.

A tanulmány bemutatja a szolgáltatási ágazatok térnyerését, valamint ismerteti a szakterület módszertani fejlesztését meghatározó irányelveket és az új jogszabály alapján előállítandó mutatók körét, főbb jellemzőit. Cél az SPPI-k „lefedettségének” bővítése, illetve felhasználásuk deflátoroként az ISP-bebecslésben csakúgy, mint a nemzeti számlákban a hozzáadott érték volumenének és a szolgáltatás-külkereskedelem volumenváltozásának meghatározásához.

1. A szolgáltatási szektor növekvő gazdasági szerepe

A TEÁOR'08 (gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere) alapján a szolgáltatások legtágabban értelmezett köre a G (Kereskedelem, gépjárműjavítás), H (Szállítás, raktározás), I (Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás), J (Információ, kommunikáció), K (Pénzügyi, biztosítási tevékenység), L (Ingatlanügyletek), M (Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység), N (Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység), O (Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás), P (Oktatás), Q (Humán-egészségügyi, szociális ellátás), R (Művészet, szórakoztatás, szabadidő) és S (Egyéb szolgáltatás) nemzetgazdasági ágaknak feleltethetők meg. A felsorolt területek igen heterogének, felölelik a piaci és a nem piaci tevékenységeket, beleértve az üzleti partnereknek és a lakosságnak nyújtott szolgáltatásokat is. A gazdasági tevékenységeket osztályozó NACE (nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne – a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása az Európai Közösségben), illetve TEÁOR azonban nem nevesítik egyértelműen a szolgáltatási szektort. Tágabb ér-

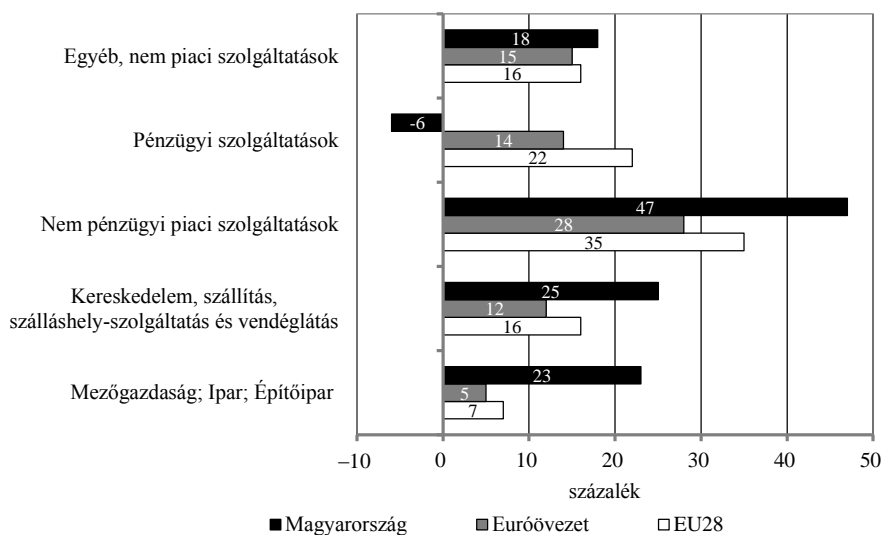
telmezésben szolgáltatásnak tekinthető minden olyan tevékenység, melynek eredménye nem sorolható a mezőgazdaság, az ipar, az építőipar vagy a háztartások által előállított termékekhez. Különböző elvek szerinti osztályozásukat *Hüttl–Nagy* [2007] részletesen ismerteti.

Mi különbözteti meg a szolgáltatást az ún. fizikai termékektől (fogyasztási cikkektől, termelőeszközöktől, gyártási folyamatban felhasznált anyagoktól)? A szakirodalomban fellelhető válaszok közül a teljesség igénye nélkül a következők említhetők: a szolgáltatás olyan tevékenység, mely valamilyen termelési vagy fogyasztási szükséglet kielégítését jelenti, az igénybevevő számára hasznosságot, értéket eredményez. A szolgáltatás nem kézzelfogható termék, ezért minőségét nehéz meghatározni, mert az nagyrészt a fogyasztó szubjektív megítélésén alapul. Például a termelési folyamatban előállított számítógép fizikai termék, ha azonban elromlik, javítása már szolgáltatásnak minősül, melynek eredménye egyfajta pozitív állapotváltozás (a hibás számítógép helyett újra használható eszköz áll az ügyfél rendelkezésére). További lényeges szempont, hogy a szolgáltatások nem készletezhetők úgy, mint a termékek, így keresletingadozásukat a kapacitások változása jellemzi (például jogi szolgáltatás esetén új munkatárs felvétele vagy új iroda megnyitása, szállítási tevékenységnél új szállítóeszközök üzembe helyezése a megnövekedett igények kiszolgálására). Változatlan létszám esetén a túlóra vagy a kereslet „készletezése” (például előzetes időpont-egyeztetés) jöhet szóba. A szolgáltatásnyújtás során az inputok átalakulhatnak, azonban új anyagi jószág nem keletkezik.

A szolgáltatás minősége függhet mind a szolgáltatást nyújtó, mind az azt igénybe vevő személytől, illetve a szolgáltatás helyétől és idejétől. Az ilyen jellegű folyamatokat nagyfokú egyediség jellemzi, csak ritkán ismétlődnek meg ugyanúgy, ami különösen nehezé teszi összehasonlításukat. Gyakori a komplex szolgáltatáscsomagok értékesítése; ezekre jellemző, hogy az alapszolgáltatáshoz további kiegészítő szolgáltatások tartoznak, amelyeket azonban a fogyasztó egyébként észlel és értékkel.

Az Eurostat adatbázisából származó adatok azt bizonyítják, hogy az elmúlt évtizedben a nem pénzügyi piaci szolgáltatások volumenének növekedése mind közösségi és euróövezeti szinten, mind pedig a magyar gazdaságban jóval gyorsabb volt a nemzetgazdasági átlagnál. 2013-ban az Európai Unió 28 tagállamának átlagában bruttó hozzáadott értékük volumene 35, az euróövezetben 28, míg Magyarországon 47 százalékkal haladta meg a 2000. évi értéket. Hazai viszonylatban a mezőgazdaság, az ipar és az építőipar volumennövekedése együttesen 24, a kereskedelemé, szállítása, szálláshely-szolgáltatásé és vendéglátásé 22, az egyéb, nem piaci szolgáltatásoké pedig 29 százalékponttal maradt el a nem pénzügyi piaci szolgáltatásokétól. Ugyanebben az időszakban a pénzügyi szolgáltatások volumene 6 százalékkal csökkent 2000-hez képest.

1. ábra. A bruttó hozzáadott érték volumenváltozása, 2000–2013
(láncolással képzett volumenek, amelyek bázisa 2005)

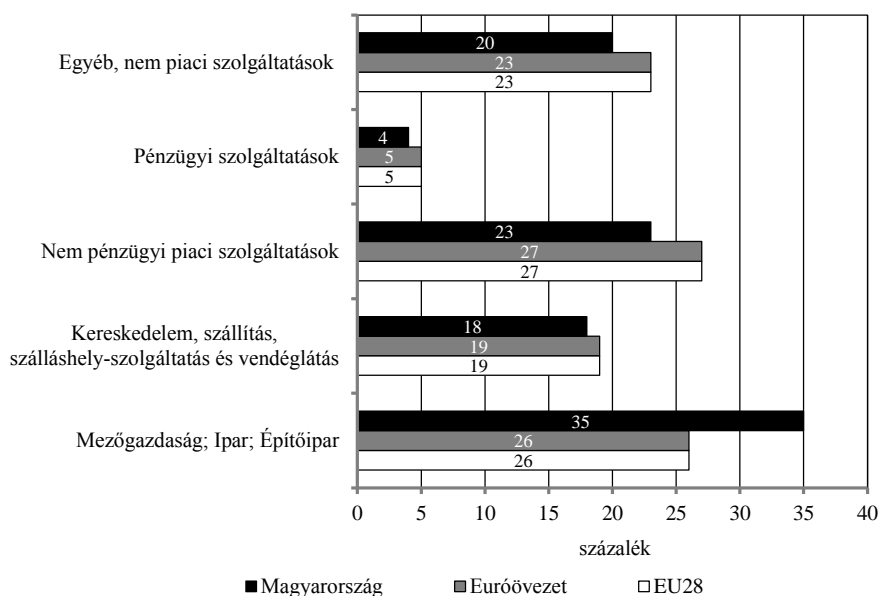
Forrás: Eurostat-adatok és a KSH nemzetiszámla-adatai (értékelés nemzeti fizetőeszközben).

1.1. A szolgáltatási szektor súlya a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva

A fejlett országokban a bruttó hozzáadott érték kétharmadát a tágon értelmezett szolgáltatások adták. Ezt azonban 2013-ban mind az EU28, mind az euróövezet közel háromnegyedes (74 százalékos) súlyaránya jelentősen meghaladta. A magyarországi szolgáltató ágazatok együttesen 65 százalékkal járultak a gazdaság egészének teljesítményéhez: a nem pénzügyi piaci szolgáltatások 23, az egyéb, nem piaci szolgáltatások 20, a kereskedelmi, szállítási, szálláshely- és vendéglátási szolgáltatások együttesen 18, míg a pénzügyi szolgáltatások 4 százalékkal.

Miközben a szolgáltatási szektor súlya meghatározó a gazdaságban, az Európai Parlament és a Tanács rövid távú statisztikákról szóló 1158/2005/EK (Regulation on short term statistics, STS) rendeletében szereplő 38 különböző mutató közül jelenleg csupán 5-5 vonatkozik a nem pénzügyi piaci szolgáltatásokra és a kereskedelmi ágazatokra. A szolgáltatások terén leginkább az iparhoz és az építőiparhoz hasonló, a termelés volumenét számszerűsítő rövid távú mutató hiányzik, mely elsősorban a negyedéves nemzeti számlák mutatóinak előrejelzéséhez, valamint az Európai Központi Bank és a nemzeti bankok makrogazdasági döntéseit megalapozó modellezési eljárásokhoz fontos.

2. ábra. A bruttó hozzáadott érték gazdasági szektoronkénti megoszlása az Európai Unióban és Magyarországon, 2013

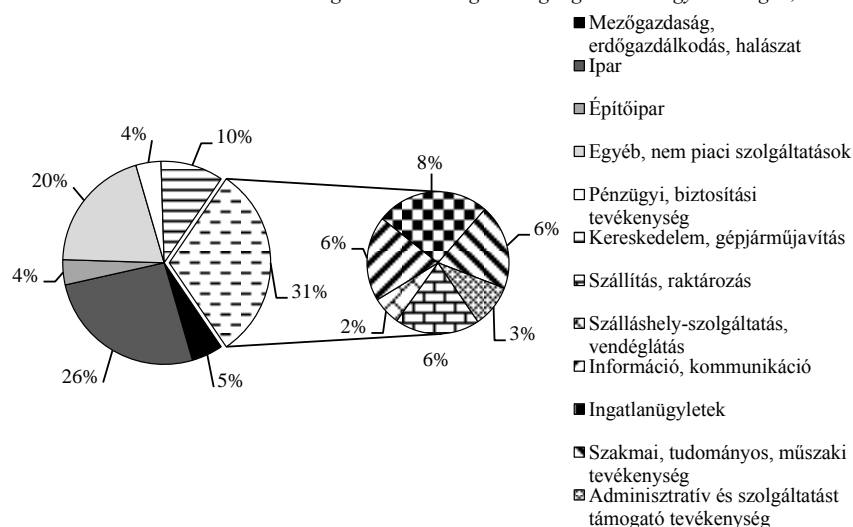
Forrás: Eurostat-adatok és a KSH nemzetiszámle-adatai.

1.2. A szolgáltatási ágazatok részesedése a bruttó hozzáadott termékből

A KSH honlapján közzétett 2013. évi adatok alapján, a szolgáltatások együttes hozzájárulása a nemzetgazdasági szintű teljesítményhez – mint azt már az előző alfejezetben említettem – 65 százalék volt, ebből a nem piaci és pénzügyi szolgáltatásoké 24, a FRIBS-tervezetben szereplő, kereskedelmet nem tartalmazóké (szállítás és raktározás; szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; információ, kommunikáció; ingatlanügyletek; szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység) 31, míg a kereskedelemmel együtt számított bruttó hozzáadott értéké 41 százalékot tett ki.

2014-ben a magyarországi SPPI-k összességében 1 százalékponttal haladták meg az európai uniós átlagot. Legnagyobb különbség a Raktározási, tárolási szolgáltatások, illetve a Közúti áruszállítás, költöztetés árának növekedési ütemében volt (egyenként –3,1 és +3,1 százalékpont).

3. ábra. A bruttó hozzáadott érték megoszlása nemzetgazdasági áganként Magyarországon, 2013

Forrás: A KSH nemzetiszámle-adatai.

1. táblázat

Szolgáltatási kibocsátásiár-indexek az Európai Unióban és Magyarországon, 2014
(2013. év = 100,0 százalék)

TESZOR'08 szerinti tevékenység	EU28	Euróövezet (19 ország)	Magyarország
Közúti áruszállítás, költöztetés	100,9	100,7	104,0
Raktározás, tárolás	99,9	100,4	96,8
Rakománykezelés	100,7	100,5	101,6
Postai, futárpostai tevékenység	102,1	101,8	103,1
Távközlés	96,0	96,3	97,8
Információtechnológiai szolgáltatás	99,8	100,2	100,5
Információs szolgáltatás	100,1	..	99,3
Jogi, számviteli, adószakértői tevékenység; üzletviteli tanácsadás	100,8	100,5	100,8
Mérnöki és építészmérnöki tevékenység; műszaki vizsgálat, elemzés	101,4	101,1	102,4
Reklám, piackutatás	100,8	100,9	99,8
Munkaerő-piaci szolgáltatás	101,3	101,6	100,9
Biztonsági, nyomozói tevékenység	101,0	101,5	100,4
Takarítás	101,1	101,0	99,3
Összesen	100,3	100,4	101,3

Megjegyzés. TESZOR: tevékenységek és szolgáltatások osztályozási rendszere.

1.3. A felhasználói igények változása

A szolgáltatások nemzetgazdasági súlyának növekedésével párhuzamosan egyre nagyobb felhasználói igény jelentkezik a terület összevont mutatói iránt. A hiány orvoslását elősegítő módszertani fejlesztéseket, kísérleti adatgyűjtéseket és próbaszámításokat a nemzetközi szervezetek mellett működő statisztikai bizottságok, illetve az Eurostat is számos formában támogatja.

Mivel a szolgáltatásstatisztika heterogén, sokszínű egyedi termékek adatait gyűjti és dolgozza fel, eszköztára is hasonlóan sokrétű és ágazatspecifikus. A terület művelőinek – mind az adatgyűjtőknek, mind az adatszolgáltatóknak – magas szintű szakmai tudással és a piaci folyamatok naprakész ismeretével kell rendelkezniük. A nemzetközi szakmai szervezetek ajánlásai és a témában szerzett immár közel tízéves hazai szakmai tapasztalatok alapján az egymástól eltérő sajátosságokkal bíró területek más és más módon figyelhetők meg. Fontos hangsúlyozni, hogy a már rendelkezésre álló nemzetközi ajánlásokat, beleértve egy-egy ország bevált ármegfigyelési rendszerét is, a hazai feltételrendszerhez kell igazítani, rugalmasan követve a jogszabályi és a gazdasági környezet változásait. Tekintettel az adatszolgáltatói terhek mérésére, különösen fontos az elérhető adminisztratív és egyéb alternatív adatforrások felkutatása és hasznosítása, valamint figyelembe kell venni a partnerek szakmai felkészültségét és együttműködési készségét is. Számos újonnan „lefedendő” területre egyelőre nem áll rendelkezésre nemzetközi ajánlás. E területek módszertani fejlesztése különböző nemzetközi szakmai munkacsoportokban, illetve az Európai Unió által támogatott grant projektek keretei között folyik.

2. A szolgáltatási szektor STS-mutatói

Az Európai Unióban az STS-mutatók viszonylag széles kínálata áll a felhasználók rendelkezésére az ipar, az építőipar, valamint a jogszabályokban¹ meghatározott szolgáltatási tevékenységek körére. Ilyenek többek között az árbevétel, a termelői (kibocsátási) árindex vagy a munkaügyi statisztikák. Az adatok legfontosabb felhasználói az Európai Központi Bank és a nemzeti bankok, valamint az Európai Unió Bizottsága és a nemzeti kormányok. De nem elhanyagolható a kutatóintézetek, az egyetemek, a szakmai szervezetek és a különféle piaci szereplők adatigénye sem.

¹ A Tanács 1165/98/EK rendelete a rövid távú statisztikákról, valamint az Európai Parlament és a Tanács ezt módosító 1158/2005/EK rendelete.

A jelenlegi jogszabály alapján összesen 38 STS-mutató áll rendelkezésre, melyek közül 17 az iparra, 11 az építőiparra, 5 a kiskereskedelemre, 5 pedig a szolgáltatások meghatározott körére vonatkozik.

A szolgáltatási szektor nemzetgazdasági súlyának növekedése szükségessé teszi a rá vonatkozó statisztikák fejlesztését az európai rövid távú statisztikákon belül, valamint a többi ágazatéhoz hasonló indikátorok kimunkálását, hiszen, amennyiben a figyelem középpontja továbbra is csupán az ipari és az építőipari tevékenységekre korlátozódik, féltő, hogy az STS egésze fokozatosan irrelevánsná válhat.

A szolgáltatások tekintetében nemcsak a mutatók száma, hanem azok gyakorisága, az egyes ágazatok lefedettsége, valamint a rendelkezésre álló idősorok hossza is elmarad a klasszikusnak számító iparéhoz és építőiparéhoz képest.

2.1. A szolgáltatási szektor STS-mutatóinak köre a FRIBS STS-csomag tervezete szerint

A szolgáltatási szektorról készült statisztikák hiányosságainak kiküszöbölésére az Európai Unió – összhangban a többi nemzetközi szervezet célkitűzéseivel – a statisztikai fejlesztés következő főbb irányait jelölte ki:

- a megfigyelt szolgáltatási ágazatok körének jelentős bővítése;
- a megfigyelés gyakoriságának növelése (az építőipari és a szolgáltatási termelői árindexek kivételével negyedéves adat-előállításról havira való áttérés);
- a közlési határidők lerövidítése;
- egy új gazdasági mutató, az ISP előállítása (a tervezet szerint havi gyakorisággal);
- az SPPI-k esetén nemcsak B-B (business to business – üzleti partnereknek), hanem a B-All (business to all – a teljes ügyfélkörnek nyújtott) szolgáltatások lefedése (várhatóan TEÁOR/TE SZOR két számjegyen). Az adatátadási kötelezettség a B-All indexekre vonatkozik.

A FRIBS-tervezetben szereplő szolgáltatások nem teszik ki az összes szolgáltatási ágazatot, a pénzügyi és a nem piaci szolgáltatások kihagyására elsősorban az idő, illetve a rendelkezésre álló pénzügyi és humán erőforrások szűkössége miatt került sor. A kiválasztás fő szempontjai a következők voltak:

- a terület releváns legyen a gazdasági ciklusok szempontjából (idetartoznak elsősorban a B-B szolgáltatások);

- a költséghatékonyság tekintetében lehetőleg el kell kerülni a párhuzamos adatgyűjtéseket;
- az adatszolgáltatói terheket is figyelembe véve, olyan területekre kell összpontosítani, melyek statisztikai célú megfigyelése hosszabb távon is fenntartható.

E megfontolások miatt például a K nemzetgazdasági ágba (Pénzügyi, biztosítási tevékenységhez) sorolt pénzügyi szolgáltatások nem képezik a FRIBS részét, miután a monetáris statisztikák révén a szükséges indikátorok rendelkezésre állnak. Nem tartoznak az STS hatókörébe a túlnyomórészt költségvetésből finanszírozott nem piaci szolgáltatások² sem, bár ezek egy részénél (például bizonyos egészségügyi szolgáltatásoknál és olyan speciális oktatási területeken, mint a nyelv- vagy az informatikaoktatás, illetve a személyiségfejlesztő képzések stb.) megfigyelhető a piaci szolgáltatók térnyerése.

Az R nemzetgazdasági ágba (Művészet, szórakoztatás, szabadidő) tartozó szolgáltatások esetében egyelőre szintén inkább a kormányzati szerepvállalás érvényesül, bár e területen is egyre több piaci szereplő van jelen. Az S-be (Egyéb szolgáltatás-hoz) piaci és nem piaci szolgáltatások egyaránt tartoznak, de ezek, viszonylag kis nemzetgazdasági súlyuk miatt, nem kerültek be a FRIBS-be. A tervezet STS-csomagja tehát a G (Kereskedelem, gépjárműjavítás) kereskedelmi ágazatai kivételével hat nemzetgazdasági ágra (H (Szállítás, raktározás), I (Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás), J (Információ, kommunikáció), L (Ingatlanügyletek), M (Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, kivéve a 70.1-es alágazatot, valamint a 72-es és a 75-ös ágazatokat), illetve N (Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység)), 25 ágazatra és 108 szakágazatra vonatkozik.

2.2. Statisztikai egység a FRIBS-tervezetben

A jelenleg hatályos STS-rendelet ipari és építőipari adatgyűjtéseknél a KAU-t (kind of activity unit – szakosodott egység), míg a kiskereskedelem és a szolgáltatások esetén a gazdasági szervezetet jelöli meg az információgyűjtés alapjául szolgáló statisztikai (megfigyelési) egységként. Ezzel szemben a tervezet legújabb változata – a tevékenységek homogenitása miatt – valamennyi STS-mutató előállításához a szakosodott egységet nevesíti. Az utóbbinak tekinthetők az egyetlen jogi egységből álló gazdasági szervezetek és a gazdasági szervezetekhez tartozó olyan jogi egységek, amelyek adatai összesítve tartalmazzák a szakágazati szintű (TEÁOR'08 szerinti

² Jellemzően a központi költségvetésből finanszírozott állami szolgáltatások köre az O (Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás), a P (Oktatás) és a Q (Humán-egészségügyi, szociális ellátás) nemzetgazdasági ágakban.

négy számjegyű) tevékenységek végzésére szakosodott (akár több földrajzi helyen működő) telephelyek alapvető statisztikai adatait (a termelési értéket, a folyó termelőfelhasználást, a beruházási értéket, a munkaerőköltséget, a létszámadatokat stb.). A szakosodott egység használata azonban hátrányokkal járhat, ha például az árbevétel adminisztratív adatforrásokból származik, ugyanis azok a gazdasági szervezet szintjén összesített adatokat tartalmaznak.

Mivel az STS-adatokat gyakran használjuk más statisztikai adatokkal együtt, fontos megjegyezni, hogy szintén a FRIBS-tervezethez tartozó éves, illetve többéves gyakoriságú SBS (structural business statistics – gazdaságszerkezeti statisztikák) megfigyelési egységének az akár több jogi egységet magába foglaló gazdasági szervezetet (enterprise) kell tekinteni. E szervezetek általában egyidejűleg többfajta szakágazatba sorolt tevékenységet is végeznek. Így teljes árbevételükben a főtevékenységből származó árbevétel mellett gyakran jelentős a többi (mellék-) tevékenységből származó rész is.

Az eltérő statisztikai egységek alkalmazása az évközi, illetve éves gyakoriságú szakstatisztikák esetében fokozza az inkonzisztenciát, ami további módszertani kérdéseket vet fel. Például azt, hogy miképp lehet a vállalati szintű SBS-adatokat a szakosodott egységekből összevont SPPI-k előállítására során súlyként alkalmazni.

2.3. Az ISP általános jellemzői

A FRIBS-tervezetben bevezetendő mutatók közül leginkább az – ipari és építőipari termelői volumenindexhez, illetve a deflált kiskereskedelmi árbevételhez hasonló – ISP iránt mutatkozik a legnagyobb igény. A nemzetközi szakirodalom szerint javasolt számítása ideális esetben az értékindex (árbevételindex) és az SPPI-k (mint deflátorok) felhasználásával történik.

Az ISP különösen fontos szerepet tölt be a negyedéves nemzeti számlák összeállításában, a rövid távú gazdasági ciklusok elemzésében, illetve az előrejelzések készítésében. Mindezeket túl alkalmasnak kell lennie egy, az STS egészét lefedő – az ipari, építőipari és szolgáltatási termelési indexek aggregálásával képzett –, általános termelési volumenindex előállítására is.

A nemzetközi szakirodalom módszertani ajánlásai alapján a kibocsátásivolumenindexek számításának preferált módja a bruttó kibocsátás (az ágazatok többségében árbevétellel becsülhető) indexének deflálása a termelői (kibocsátási-) árindexekkel. Az Eurostat árak és volumenek méréséről (*Eurostat* [2011]), valamint az európai számlák rendszeréről (ESA 2010) szóló kézikönyvei (*Eurostat* [2013]) egyrészt ezt azzal indokolják, hogy az árak megfigyelése a versengő piacon akár kisebb minta esetén is kellően reprezentatív lehet, miután ilyen feltételek között a szolgáltatást nyújtók díjtételei nem térnek el jelentősen egymástól. Másrészt a minőségváltozás – amit a volumenváltozás részének tekintünk – az árak megfigyelése során jobban

elkülöníthető, mint a mennyiségek tekintetében. Emiatt a minőségi kiigazításnak komoly hatása lehet mind az ár-, mind a volumenindexek alakulására.

A kibocsátási egységárakat alapáron értelmezzük, így azok nem tartalmazzák a termékadókat (áfát, jövedéki adót stb.). A fogyasztói, beszerzési árak alatt a teljes, termékadókat is tartalmazó vételárat értjük. További számottevő különbség a két ártípus között, hogy a kibocsátási árak a hazai szolgáltatók árait reprezentálják, míg a fogyasztóiak importárakat is tartalmazhatnak. Fontos megjegyezni azt is, hogy az árakat és a volumeneket azonos termékszerkezetre kell becsülni.

Néhány olyan ágazat esetében, ahol a megfelelő árindexek még nem állnak rendelkezésre, vagy az egységárak megfigyelése különös nehézséget jelent, átmenetileg a közvetlen volumenmérés is megengedett (egyébként inkább utólagos validálásra javasolt). Az input adatok (például a munkaügyi statisztikák) felhasználása csak abban az esetben elfogadott, ha egyéb helyettesítő mutató nem áll rendelkezésre.

Az 1503/2006/EK bizottsági rendelet³ alapján a termelési volumenindexeknek elvben – a nemzeti számlákkal való összehangra tekintettel – a bruttó hozzáadott érték változását kell tükrözniük. Ennek lényege, hogy a teljesítmények reálértéken történő összehasonlításához külön-külön kell deflálni a bruttó kibocsátást és a folyó termelőfelhasználást (kettős deflálás), mivel a kétfajta ár alakulása jelentősen eltérhet egymástól.

bruttó hozzáadott érték = kibocsátás (bruttó kibocsátás) – folyó termelőfelhasználás

A rendelet a gyakorlatban egyszerűbben kivitelezhető, közelítő megoldások alkalmazását is megengedi, mivel a számításokhoz szükséges alapadatok a tagországok többségében egyelőre nem állnak rendelkezésre. Ebből kiindulva, az *OECD* [2007] volumen-számításról szóló kézikönyve felveti a bruttó hozzáadott érték (nettó kibocsátás) helyettesítését a bruttó kibocsátással, feltéve, hogy az utóbbi és a folyó termelőfelhasználás között szoros korreláció mutatható ki, idősoraik többé-kevésbé párhuzamos tendenciákat tükröznek. Másként kifejezve, amennyiben feltételezhető, hogy a kibocsátás (árbevétel) és a folyó termelőfelhasználás aránya viszonylag stabil, a bruttó hozzáadott érték változása a kibocsátás (árbevétel) változásával becsülhető. E feltétel teljesülése az ágazattól, illetve számos további körülménytől (például a gazdasági ciklusoktól) függ.

Az SPPI hatóköre a FRIBS-tervezetben megegyezik az ISP lefedettségével. A várhatóan kötelező ágazati (két számjegyű) SPPI-k listáját, az érintett ágazatok főbb makrogazdasági mutatóit, valamint az egyes ágazatokhoz tartozó szakágazatok és gazdasági szervezetek számát a Függelék F1. táblázata tartalmazza. Mindezek nemzetgazdasági ág szintű aggregátumait pedig az F2. táblázat foglalja össze.

³ A Bizottság 1503/2006/EK rendelete a rövid távú statisztikákról szóló 1165/98/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról és módosításáról a változók meghatározása, a változók listája és az adatok összeállítási gyakorisága tekintetében.

2. táblázat

*A FRIBS STS-csomag szolgáltatási kibocsátásiár-indexekre vonatkozó lefedettsége
a jogszabálytervezet szerint, 2012*

Nemzetgazdasági ág	Nettó árbevétel	Termelési érték	Hozzáadott érték	Gazdasági szervezetek száma (db)
	(%)			
Összesen (TEÁOR'08 05–63; 68–82; 85–96)				
Millió forint	74 587 021	43 187 311	13 925 890	–
Százalék	100,0	100,0	100,0	644 692
Ebből:				
<i>FRIBS STS/SPPI-tervezet (H, I, J, L, M (70.1, 72, 75 kivételével) és N) összesen</i>	<i>18,1</i>	<i>20,8</i>	<i>31,7</i>	<i>253 809</i>
H Szállítás és raktározás	5,5	6,4	8,1	23 315
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1,1	1,4	1,6	30 827
J Információ, kommunikáció	4,0	5,0	8,1	33 685
L Ingatlanügyletek	1,8	2,0	3,5	29 807
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (kivéve 70.1, 72 és 75)	3,1	3,4	5,8	101 304
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2,6	2,6	4,7	34 871

Megjegyzés. A nettó árbevétel az értékesített termékek, anyagok, áruk és teljesített szolgáltatások – árkiegészítéssel és felárral növelt, fogyasztási és jövedéki adót tartalmazó, engedményekkel csökkentett, általános forgalmi adót nem magában foglaló – értéke. Nem tartalmazza az egyéb tevékenységből (például a tárgyi eszközök értékesítéséből vagy a pénzügyi tevékenységből) származó bevételeket. *Termelési érték* = nettó árbevétel + saját előállítású eszközök aktivált értéke – eladott áruk beszerzési értéke – közvetített szolgáltatások + saját termelésű készletek állományváltozása. *Hozzáadott érték tényezőkölségen (bruttó hozzáadott érték)* = termelési érték – anyag- és energiaköltség – igénybe vett szolgáltatás – egyéb szolgáltatás + termék- és termelési támogatások – termék- és termelési adók. Működőnek tekintjük (a regisztráltak közül) azokat a vállalkozásokat, amelyek a tárgyévben (társasági-, jövedelem-, általánosforgalmi- stb.) adóbevallást nyújtottak be, illetve statisztikai adatszolgáltatást teljesítettek. Idetartoznak a jogi személyiségű és a jogi személyiség nélküli vállalkozások, valamint az egyéni vállalkozók. A táblázat adatai nem tartalmazzák az offshore cégeket és a társasházakat.

Forrás: A KSH tájékoztatási adatbázisa.

2012-ben a kereskedelmi ágazatokat nem számítva, legnagyobb arányban a Szállítás és raktározás, illetve az Információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágakba sorolt tevékenységek járultak hozzá a FRIBS-tervezet szerinti szolgáltatási szektor teljesítményéhez. Ezt követi a Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, az Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek, illetve az Ingatlanügyletek aránya, míg a legkisebb a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágé.

Szembetűnő, hogy a Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás kivételével jelentős különbség mutatkozik a különböző tevékenységek nettó árbevételének, termelési értékének, illetve hozzáadott értékének arányaiban. A rövid távú statisztikák 2. táblázatban szereplő összesen adataihoz képest a FRIBS-lefedettség szintjén aggregált szolgáltatási területek hozzáadottérték-aránya 13,6 százalékponttal haladja meg az árbevételét, illetve 10,9 százalékponttal a termelési értékét. Az egyes nemzetgazdasági ágak szintjén ugyancsak számottevő az eltérés, mely legnagyobb mértékben az Információ, kommunikáció terén jelentkezik, ahol a hozzáadott érték és az árbevétel között 4,1 százalékpontos a különbség. A FRIBS-szinten összesített hozzáadott érték alapján az információs, kommunikációs szolgáltatások aránya (25,6%) a legnagyobb, ugyanakkor előnyük csak 0,2 százalékpont a szállításhoz és raktározáshoz képest. Az árbevételarányokat tekintve viszont fordított a helyzet, ugyanis itt 8,7 százalékponttal a Szállítás, raktározás (30,6%) a „dominánsabb”.

A különböző teljesítménymutatók arányának markáns eltérése miatt fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a magasabb aggregátsági szintű árindexek képzésekor fokozottan ügyelni kell a megfelelő súlyszerkezet kialakítására.

2.4. Az ár- és volumenindexek előállításának gyakorisága

A havi gyakoriságú ISP számításához havi kibocsátás- (árbevétel-) és deflátoradatok szükségesek. Mivel az SPPI-k negyedéves árstatisztikai megfigyelésből származnak, még megoldandó módszertani kérdés ezekből a havi deflátorok képzése. E célból az Eurostat – a költséghatékonysági szempontokra és az adatszolgáltatási terhekre tekintettel – modellezési eljárások alkalmazását javasolja, így előreláthatóan nem szükséges áttérni a negyedévesről a havi árstatisztikai adatgyűjtésre. Ugyanakkor meg kell oldani két alapproblémát: a negyedéves árindexek előrebecslését, majd szétbontásukat havi deflátorokra.

A negyedéves SSPI-adatok havi bontását az Eurostat szakértői matematikai-statisztikai alapokon nyugvó egyszerűbb, illetve szofisztikáltabb, modellalapú módszerekkel (diszkrét, lineáris és polinomiális interpolációval) tesztelték informatikai alkalmazások segítségével. Az egyszerűbb matematikai-statisztikai függvények csupán SPPI-adatokra épülnek, míg az összetettebb módszerekhez kiegészítő (a becsléni kívánt adattal korreláló) statisztikai adatokra is szükség van.

Diszkrét interpoláció esetében azt feltételezzük, hogy a negyedév mindhárom hónapjában az SPPI-k értéke azonos a negyedéves indexével. E módszer egyik hiányossága, hogy két negyedév közötti átváltozást két hónap (adott negyedév utolsó, illetve a következő negyedév első hónapja, például március és április) közötti változásként jelenít meg. A függvény lépcsőzetes lefutású, alkalmazásánál további problémát jelent, hogy az idősor vége nem utal a trend alakulására, így

előrejelzések készítésére nem használható. Emiatt az eljárás alkalmazása nem javasolt.

A lineáris interpoláció esetében a havi árindexeket egy SPPI-adatokat összekötő lineáris függvény ($y_i = a + bx_i$) értékeivel becsüljük, ahol x az adott hónap, y pedig az x . hónap árindexe, $i = 1, \dots, n$. Használata során a két negyedév közötti átváltás megoszlik az érintett hónapok között. A függvény ábrázolásánál felmerül a kérdés, hogy melyik hónapnál jelenjen meg a negyedéves átlag. Erre a válasz az ármegefigyelés módszertanán alapul, vagyis ha negyedéves átlagárrakkal rendelkezünk, akkor a középső (második) hónapnál. Ennél az eljárásnál azonban a havi és a negyedéves átlagok kívánt összhangja nem biztosított, ezért a becsült adatokat korrigálni szükséges.

A polinomiális interpolációs függvények közül a harmadfokú függvény ($y_i = ax_i^3 + bx_i^2 + cx_i + d$, ahol $i = 1, \dots, n$) alkalmazása a leginkább elterjedt, mert ebbe beépíthető az a feltétel, hogy a becsült havi árindexek átlaga egyezzen meg a negyedéves SPPI-adattal.

A negyedéven belüli átváltások megbízhatóbb becslését más forrásból származó kiegészítő havi adatsorok (például változatlan adótartamú fogyasztói árindexek) is segíthetnék, ám ezek csak ritkán állnak rendelkezésre.

A folyó áras árbevétel a tárgynegyedévet követő 60., az SPPI-k a 90. napon állnak rendelkezésre. Az ISP várható adatátadási határideje megegyezik az árbevételével (szintén $T + 60$. nap). Ennek teljesítéséhez a negyedéves árindexeket modellezési eljárással előre kell jelezni (például az ARIMA-modell segítségével), melynek két-fajta (indirekt és direkt) megközelítése lehetséges:

1. a negyedéves SPPI-k előrejelzése, majd bontása havi deflátorokra (indirekt módszer);
2. havi deflátorok előrejelzése a korábban becsült havi SPPI-idősor alapján (direkt módszer).

A szakértők ezek közül a ténylegesen megfigyelt adatok előrejelzésén alapuló indirekt módszer használatát preferálják. Amennyiben feltételezhető, hogy az árindexidősorok alakulása kiszámítható trendet követ, az ARIMA-modell alkalmazása javasolt.

2.5. A mutatók szezonális kiigazítása

Számos szolgáltatási ágazatban (például a szálláshely-szolgáltatás vagy a szállítási tevékenységek esetén) szignifikáns szezonális hatás létezik. Emiatt az ISP-t is

szezonálisan ki kell igazítani (míg a számítás alapjául szolgáló árbevétel szezonálisan kiigazított, az árindex viszont kiigazítás nélküli mutató).

Az Eurostat szakértői erre elsősorban a direkt kiigazítás módszerét javasolják. Ebben az esetben a kiigazítatlan kibocsátás- és a kiigazítatlan árindexadatokból előállított ISP szezonális kiigazítására kerül sor.

Másodsorban elfogadott eljárás, amikor a szezonálisan kiigazított ISP képzése kiigazított kibocsátás- és kiigazított árindexadatokból történik.

Az index számítása kiigazított árbevétel és kiigazítatlan SPPI-adatok használatával viszont nem javasolt.

A havi árbevétel rendszeres ingadozásának egyik lehetséges oka a „hockey stick effect” (hokiütőhatás) néven leírt jelenség, miszerint a cégek a negyedéves célok teljesítésében érdekeltek. Finnországi tapasztalatok szerint például néhány ágazatban az árbevétel az adott negyedév harmadik hónapjában (de különösen decemberben) legalább 10 százalékkal meghaladja az adott negyedév első és második havi értékét. E hatás elsősorban a gyorsan fejlődő ágazatokban és a nagyobb vállalatok esetében érdemleges, magyarázata azonban további kutatást igényel.

A FRIBS-tervezet szerint mind az árbevétel-, mind az árindexadatokat ágazati szinten (két számjegyen) kell majd átadni az Eurostatnak. Ugyanakkor a defláláshoz ennél alacsonyabb szinten dezaggregált (három vagy négy számjegy mélységű) adatokra van szükség.

Az ISP számításához a bázisidőszaki súlyozású Laspeyres-típusú formula alkalmazása javasolt. A t időszakra vonatkozó Laspeyres index (I_L) alaképlete a következő:

$$I_L = \sum (I_{it} w_{i0}), \sum w_{i0} = 1,$$

ahol az aggregátum az i ($i = 1, \dots, n$) számú alindex (I_{it}) súlyozott számtani átlagként képződik, és w_{i0} jelenti az i -edik részindex bázisidőszaki súlyát. A súlyozáshoz, ideális esetben, a szolgáltatási szektorhoz viszonyított hozzáadottérték-arányokat célszerű alapul venni, melyek jellemzően az SBS-statisztikákból, illetve a nemzeti számláktól szerezhetők be. A gyakorlatban azonban megengedett a bázisidőszaki árbevétel vagy a termelésiérték-arányok használata is.

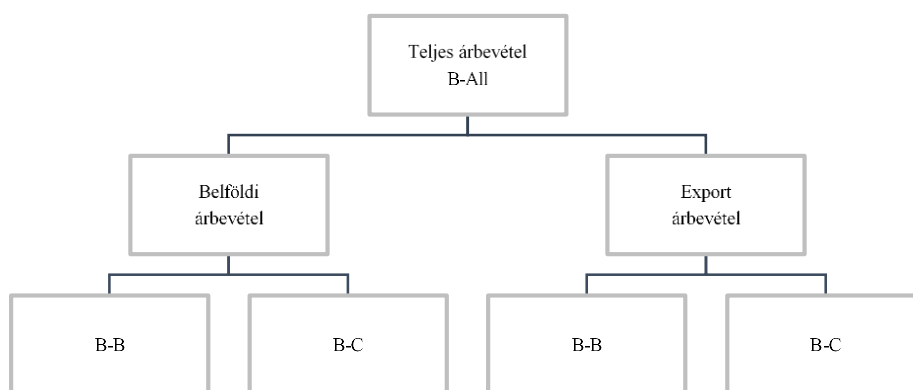
A súlycsere a FRIBS szerint ötévenként elvárt, azonban számos gyorsan fejlődő terület esetében ennél gyakoribb (ideálisan évenkénti) frissítésre lenne szükség.

Idősorok képzésénél a szakértők a láncolás módszerét támogatják, azonban ez nem lesz kötelező a FRIBS szerint.

2.6. B-All típusú SPPI-k a FRIBS-tervezetben

Miután az ISP-knek ügyfélkörtől függetlenül az egyes szolgáltatási ágazatok teljes kibocsátását (Magyarországon rezidens (belföldi) és nem rezidens (külföldi) ügyfelek, üzleti partnerek, kormányzati szervek és a lakosság számára nyújtott szolgáltatások) kell reprezentálnia, a deflátornak is ehhez a körhöz kell illeszkednie. Emiatt a FRIBS-tervezetben B-All típusú SPPI-adatszolgáltatási kötelezettség szerepel, szemben a jelenlegi B-B-típusú árindexekkel. Az üzleti partnereknek nyújtott szolgáltatások díjképzése hasonló a kormányzati szervek által igénybe vett szolgáltatásokéhoz (közbeszerzési pályázatok kiírása, alkupozíció, melynek eredményeként különféle kedvezmények, engedmények érvényesíthetők), ezért a teljes kibocsátás kormányzatra eső aránya a B-B árindexekkel deflállható.

4. ábra. A teljes árbevétel szerkezete

Megjegyzés. B-B az üzleti partnereknek, B-C a lakosságnak, B-All a teljes ügyfélkörnek nyújtott szolgáltatásokat jelenti. Export árbevétel alatt a Magyarországon nem rezidens ügyfeleknek nyújtott szolgáltatások árbevételét értjük.

Forrás: Saját szerkesztés.

A szolgáltatási ágazatok többségében a külföldi magánszemélyeknek nyújtott szolgáltatások aránya elhanyagolható, ezért az export deflálására a B-B indexek alkalmazása indokolt.

Ahol üzleti ügyfelek uralják a piacot (például a marketingtevékenységek, az üzletvezetési vagy a vezetői tanácsadás terén), a B-All árindexek a B-B típusú mutatóval helyettesíthetők. Azokban az ágazatokban viszont, melyeknél a lakossági ügyfélkör mellett a többi elhanyagolható (a személyszállítás egyes területei, háztartási eszközök és egyéb javak kölcsönzése), a B-All mutató a B-C indexekkel becsülhető. A helyettesítés költséghatékonysági okból indokolt. A B-C indexek helyett a HICP-

CT⁴ (harmonised indices of consumer prices at constant tax – változatlan adótartalmú harmonizált fogyasztói árindexek) használhatók. Számos (például a légi szállítási, a postai és a távközlési szolgáltatási) területen azonban a kétféle mutató (B-B és B-C) kombinációjára van szükség. A teljes ügyfélkört lefedő B-All index többek között a B-B és a B-C indexek súlyozott átlagaként képezhető. Néhány, nehezen megfigyelhető tevékenység (mint a vagyoni értékű jogok használatának engedélyezése vagy az ingatlanügyletek) áralakulásának becsléséhez pedig szükség lehet például ipari, építőipari és lakásárindexekre is.

3. táblázat

Példa az ágazati szintű B-B és B-All arányok becslésére

TESZOR 2008 H nemzetgazdasági ág (ágazat, szakágazat)	Árbevételarány (2011. évi SBS-adat)	Becsült arány		Deflátor		
	B-All	B-B	B-C	B-All (B-B+B-C)	B-B	B-C
49 Szárazföldi és csővezetékes szállítás	100,0	83,0	17,0	SPPI + HICP-CT	SPPI	HICP-CT
4910 Helyközi vasúti személy- szállítás	3,9	20,0	80,0			HICP-CT
4920 Vasúti áruszállítás	6,5	100,0			SPPI	
4931 Városi és elővárosi száraz- földi személyszállítás	8,6	20,0	80,0			HICP-CT
4932 Taxis személyszállítás	1,0	20,0	80,0			HICP-CT
4939 Egyéb máshová nem sorolt szárazföldi személyszállítás	7,3	20,0	80,0			HICP-CT
4941 Közúti áruszállítás	65,6	100,0			SPPI	
4942 Költöztetés	0,1					
4950 Csővezetékes szállítás	7,1	100,0			SPPI	

Megjegyzés. Az első oszlop adatai kerekítés miatt nem adják ki a 100,0-t.

⁴ A HICP számításának az a célja, hogy az Európai Unió tagországaiban biztosítsa a nemzetközi összehasonlítást. Kalkulációjának jelenlegi fázisában deklaráltan nem kívánja helyettesíteni a nemzeti fogyasztói árindexeket, hanem azzal párhuzamosan létezik. A fogyasztói árindexek harmonizációját az Eurostat irányítja és koordinálja, a nemzeti statisztikai hivatalokkal együttműködve. A HICP az EU-tagországok részére kötelezően előírt, „acquis communautaire” minősítésű statisztikai mutató.

A KSH metaleírása szerint a *változatlan adótartalmú árindex* (VAI) a termékeket és a szolgáltatásokat terhelő fontosabb indirekt adók (áfa, jövedéki adó, fogyasztási adó, regisztrációs adó) változásának hatását kiszűri a fogyasztói árindexből. A mutató arra a kérdésre ad választ, hogy a megfigyelési (tárgy-) időszakban mekkora lenne az árindex, ha még mindig a bázisidőszakban érvényes adótörvények lennének hatályban. A VAI számításának célja, hogy a fogyasztói árak alakulásán belül elkülöníthető legyen az adóváltozások hatása.

A B-B és B-C arányok becslése igazi kihívást jelent a statisztikusok számára. Erre számos megoldás létezik, melyek közül javasolható az adatforrások (adatgyűjtések) kibővítése, adatok átvétele a nemzeti számlák forrásfelhasználás-tábláiból, információk gyűjtése a szakmai szervezetektől, felügyeleti szervektől, valamint a piacvezető gazdasági szervezetektől.

Magasabb szintű indexek képzéséhez megfelelőnek bizonyulhat a részindexek B-B és B-C arányainak SBS-adatok szerinti átsúlyozása. Jelenleg a B-B és a B-C összevont indexeket átlagoljuk (mivel részletesebb szinten az eltérő osztályozási rendszerek szerint különböző hatókörű árindexek állnak rendelkezésre). A 3. táblázat a szállítási, raktározási tevékenységekre mutatja be az ágazati szintű árbevétel B-B és B-C arányainak számítását a szakágazati szintű SBS-arányok alapján (B-B arány: $83 = (3,9 \cdot 20 + 6,5 \cdot 100 + 8,6 \cdot 20 + \dots + 7,1 \cdot 100)/100$; B-C arány $17 = 100 - 83$). A személyszállítási szolgáltatásoknál 20 százalékra becsültük az üzleti arányt.

3. Az SPPI-k jelenlegi hatóköre

Az SPPI-k a szolgáltatások átlagos árváltozását tükrözik – az Európai Unió ún. alapvető európai gazdasági mutatóihoz tartoznak. Negyedéves gyakoriságú előállítasukat nemzeti fizetőeszközben jelenleg az 1158/2005/EK módosított tanácsi rendelet írja elő meghatározott ágazatokban, a nem lakossági célú értékesítésre⁵ vonatkozóan. Mind a belföldi, mind az exportárak alakulását tükrözik. Önálló árindex számítása a két értékesítési irány alapján azonban egyelőre nem kötelező az STS-rendelet szerint. (Lásd az F2. táblázatot.) Az ármegfigyelésbe kötelezően bevonandó szolgáltatásokat elsősorban a gazdaságban betöltött szerepük, az Európai Központi Bank és a tagországok nemzeti bankjai, a nemzeti számlák, valamint a politikai döntéshozók igényei szerint jelölték ki a jogalkotók.

Az SPPI felhasználását közvetett módon a nemzeti számlák összeállítását szabályozó ESA 2010-rendelet⁶ is hangsúlyozza.

⁵ A gazdasági szervezeteknek vagy a szervezeteket képviselő magánszemélyeknek nyújtott szolgáltatások egységáiraiból képzett, B-B típusú index.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 549/2013/EU rendelete az Európai Unió-beli nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről.

3.1. A magyar gyakorlat

Az árstatisztikai megfigyelés – aminek eredményeként a KSH jelenleg tizennégy szolgáltatáscsoport SPPI-jét publikálja – nem teljes lefedettséggel, négy nemzetgazdasági ágat (H, J, M, N), ezen belül 16 szolgáltatáscsoportot érint, ami 36 szakágazat adatainak aggregálását jelenti. 2013 első negyedévétől⁷ a KSH a B-All kibocsátásiár-indexeket közli. Adatvédelmi okokból a légi szállítás adatait külön nem ismerteti, azonban a Szállítás, raktározás nemzetgazdasági ág, illetve a megfigyelt szolgáltatások összesített átlagos árváltozásának számításánál azokat is figyelembe veszi.

Az STS-rendelet rendszeres, negyedéves gyakoriságú SPPI-átadási kötelezettséget ír elő, míg az ESA 2010 közvetett módon foglalkozik az árindexekkel. Ugyanakkor mind a FRIBS-tervezet, mind az ESA szerint a szolgáltatási ágazatok kibocsátásának deflálására elsődlegesen SPPI-ket kell alkalmazni.

A forintban számított SPPI-k a szolgáltatási ágazatokban nyújtott szolgáltatások meghatározott időszakra vonatkozó (negyedéves, kumulált, éves) átlagos árváltozást fejezik ki, és mind a belföldi, mind az exportárak alakulását tükrözik.

Az érintett szolgáltatáscsoportok árindexeit a KSH két ütemben (2009-től és 2010-től) kezdte el továbbítani az Eurostatnak, majd az adatok validálását (hihetőségi vizsgálatát) követően – melybe az érintett területek szakmai szervezeteit és piacvezető cégeit is bevonták – (2010-től és 2011-től) megkezdte publikálásukat.

3.2. Különbség a jelenlegi és az új SPPI-adatszolgáltatási kötelezettség között

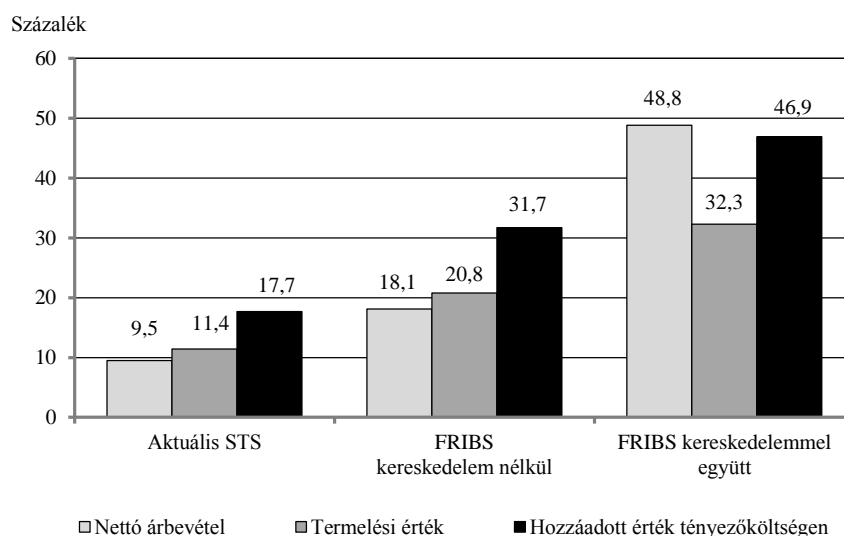
A FRIBS-tervezet alapján lefedett szolgáltatási területek együttes termelésiérték-, illetve hozzáadottérték-arányai a jelenlegi STS-rendelettel lefedett hatókör közel kétszeresét, a kereskedelemmel együtt számítva közel háromszorosát képviselik a nemzetgazdasági szintű gazdasági teljesítményhez viszonyítva.

A szakmai szervezetektől, illetve adatgyűjtésből származó információk alapján becsült értékesítési arányokat figyelembe véve, Magyarországon a már megfigyelt szolgáltatási területek közül három (a légi személyszállítás, a posta, a távközlés) kivételével, a B-All indexek gyakorlatilag megfeleltethetők a B-B értékeknek. A légi személyszállítás, a posta és a távközlés esetében a KSH kidolgozta a B-All indexek számításának módszertanát, és a közelmúltban visszamenőlegesen (2007 első negyedévétől kezdődően), különböző bázisidőszakokhoz viszonyítva, kiszámította ezek értékeit. A jelenleg megfigyelt szolgáltatási területekre az új B-All adat-

⁷ 2012-ben az STS-rendeletnek megfelelően a KSH a B-B szolgáltatások kibocsátásiár-indexeit közölte. Ugyanakkor az Eurostat adatbázisában a B-All kibocsátásiár-indexek alapértelmezettek. Így, módszertani fejlesztés eredményeként, 2013 első negyedévétől a hivatal is a B-All kibocsátásiár-indexeket elemzi.

kört a magyar statisztikai hivatal és az Eurostat 2015 tavaszán visszamenőleg is publikálta.

5. ábra. Különbség a jelenlegi és a várható SPPI-lefedettség között, 2012
(Összesen (TEÁOR'08 05–63; 68–82; 85–96) = 100 százalék)

Forrás: A KSH tájékoztatási adatbázisa.

A FRIBS tervezete egyelőre nem határozza meg a kereskedelmi szolgáltatásokra vonatkozó árindexek továbbítási kötelezettségét, ugyanakkor előírja a deflált árbevételindex előállítását és átadását a G nemzetgazdasági ág egészére, valamint külön-külön is az idesorolt mindhárom ágazatra.⁸ A kiskereskedelemre vonatkozóan a hatályos STS-rendelet alapján az adatátadás már jelenleg is kötelező. A mutató kimunkálása a Gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása, illetve a Nagykereskedelelem ágazatok esetében kihívást jelenthet a tagországok számára, hiszen a kibocsátás deflálására a módszertanilag leginkább alkalmas árréstípusú árindexek képzésének Európában nincs hagyománya, szemben néhány olyan komoly statisztikai múlttal rendelkező tengerentúli országgal, mint Kanada vagy az Egyesült Államok, ahol a kereskedelem, illetve a pénzügyi szolgáltatások egységárainak becsléséhez árréstípusú megfigyeléseket alkalmaznak. E két ország tapasztalatait összegezve, az *OECD–Eurostat* [2014] gondozásában nemrég megjelent, az SPPI-k módszertani fejlesztését elősegítő új kézikönyv részletesen is kifejti az árréstípusú módszer lényegét.

⁸ Ezek a következők: 45 (Gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása), 46 (Nagykereskedelelem (kivéve: jármű, motorkerékpár)), 47 (Kiskereskedelem (kivéve jármű, motorkerékpár)).

A kereskedelmi szolgáltatások díja néhány kivételtől eltekintve nem különül el a termékek értékesítési árától, hanem árrésként része annak. A kereskedelmi vállalatok kalkulációjában árrésnek tekinthető az az összeg, amely a beszerzési és az eladási ár különbsége. Ez fedezi a forgalmazás költségeit, és tartalmazza a kereskedelmi vállalatok nyereségét. A termelői és a nagykereskedelmi ár közötti különbséget nagykereskedelmi, a nagykereskedelmi és a fogyasztói ár eltérését pedig kiskereskedelmi árrésnek hívjuk. A fogyasztói ár tehát a termék termelői árából és a két kereskedelmi árrésből tevődik össze.

A megfelelő európai tapasztalatok hiánya miatt az Eurostat, a kiskereskedelemhez hasonlóan, (ahol deflációs célra jellemzően fogyasztói árindexeket használnak,) egyelőre a rendelkezésre álló egyéb (például ipari, építőipari, mezőgazdasági és fogyasztói) árindexek alkalmazását javasolja a változatlan áras számításokhoz, azzal a feltétellel, hogy a kereskedelmi szolgáltatások volumene párhuzamosan változik az értékesítésével.

Az SPPI-k módszertani fejlesztése alapvetően szakágazati (négy számjegyű) szinten valósul meg, beleértve a mintaválasztást, a mintakérdőívek tervezését, illetve az országos szintű árindexek számítását is, miután a rendkívül heterogén szolgáltatási tevékenységek egymástól jelentősen eltérő megközelítést igényelnek. A nemzetközi módszertani ajánlások ugyancsak szakágazati szinten állnak rendelkezésre. Emiatt a jelentősen kibővített adatátadási kötelezettséget a lefedettség mértéke mellett a megfigyelendő szakágazatok száma határozza meg. Mivel a FRIBS összesen 108 szakágazatot ölel fel, a jelenlegi rövid távú statisztikákról szóló rendeletben előírt harminchathoz képest, e mutató változása háromszoros növekedést jelent.

Módszertani szempontból további lényeges különbség, hogy a FRIBS szerinti árindexek egy-egy nemzetgazdasági ágat teljes körűen lefednek, és B-All típusúak, szemben a jelenleg korlátozottabb ágazati, illetve ügyfélkörre vonatkozó (B-B típusú) lefedettséggel.

A KSH a B-All indexek képzését a FRIBS-ben felsorolt új ágazatokra a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően, vagyis az elsődlegesen számított B-B árindexek, illetve az egyéb forrásból származó árindexekkel becsült B-C mutatók súlyozott átlagának számításával tervezi megoldani.

4. Az SPPI-k felhasználási területei

Az Európai Unió számára történő negyedéves gyakoriságú adatszolgáltatáson túl az SPPI-k főbb felhasználási területei a következők: *I.* GDP becslése a nemzeti

számlákban, 2. ISP-k számítása, 3. szolgáltatás-külkereskedelmi volumenindexek számítása, illetve 4. alkalmazásuk rövid távú konjunktúramutatóként.

4.1. Nemzeti számlák

A nemzeti számlákban a GDP változatlan áras számításaihoz mind negyedéves, mind éves SPPI-kre szükség van. A B-All árindexek a kibocsátás, míg a B-B árindexek alapvetően a folyó termelőfelhasználás, illetve az export deflálására alkalmasak. A nemzeti számlák szempontjából különösen fontos a különböző típusú és célra felhasznált árindexek közötti konzisztencia biztosítása.

Éves árindexek a változatlan áras forrás-felhasználási táblák számításához és a GDP termelési oldalának becsléséhez 2010 óta, negyedéves (B-All és B-B) SPPI-k pedig a GDP negyedéves kalkulációihoz 2013 első negyedétől állnak rendelkezésre a jelenleg megfigyelt szakágazatokban.

4.2. ISP-k számítása

Mint ahogy arról már a korábbiakban volt szó, a készülő új keretjogszabály szerint az SPPI-k és az ISP-k hatóköre megegyezik. Azonban még megoldandók az új mutatók átadásának gyakoriságával és határidejével kapcsolatos kérdések. Az ISP-eket havi gyakorisággal, a megfigyelt hónapot követő 60 napos határidővel kell átadni. Ezzel szemben az SPPI-deflátorokra negyedéves gyakoriságot, a tárgynegyedévet követő 90 napos adattovábbítási határidőt ír elő a FRIBS.

Az ellentmondás feloldására az Eurostat (például az ARIMA-) modellek alkalmazását javasolja. A módszer lényege, hogy ahol az idősorok már rendelkezésre állnak, először a következő negyedévre vonatkozó árindexeket kell megbecsülni, majd javasolt azokat havira bontani. Erre, a havi árstatisztikai adatgyűjtésekhez képest minden bizonnyal költséghatékonyabb eljárás alkalmazására azonban időben fel kell készülni. Ideértendő a szükséges szoftver biztosítása, az azt alkalmazó kollégák ismereteinek bővítése, próbaszámítások végzése és azok elemzése. Mindezek megkövetelik az adatok (a szakterületen eddig nem megszokott) felülvizsgálatát is.

4.3. Szolgáltatás-külkereskedelmi volumenindexek számítása

A GDP felhasználási oldalának becsléséhez szükség lenne szolgáltatás-külkereskedelmi árindexekre. A közelmúltban a KSH Szolgáltatás- és külkereskedelmi-statisztikai főosztálya e célból próbaszámításokat kezdett az SPPI-k mint

deflátorok alkalmazására. Ezek eredménye esélyessé teszi a szolgáltatás-külkereskedelmi export bevételeinek deflálását SPPI-kkel.

Az indexek fejlesztésénél fokozottan figyelembe kell venni az exportárindexekre vonatkozó szempontokat. Elsősorban a megfigyelt adatszolgáltatók, illetve az értékesített szolgáltatási termékek körének reprezentativitásáról kell gondoskodni, ami a jelenlegihez képest a minta elemszámának jelentős növekedésével jár. További, jövőben megoldandó kérdések közé tartozik az egyes szakstatisztikák osztályozási rendszerei közötti átjárhatóság (például az EBOPS (extended balance of payments services classification – fizetési mérleg szolgáltatásokra vonatkozó kibővített osztályozási rendszer) és a TESZOR megfeleltetése). Fontos az export fogalmának értelmezése is néhány, e tekintetben speciális területen (szállítás, posta, távközlés stb.), illetve az indexek aggregálásához használt súlyadatok konzisztenciájának biztosítása.

Míthogy a FRIBS önálló exportárindexek számítását és átadását nem írja elő, valamint a nemzetközi ajánlások is még gyerekcipőben járnak, és csak érintőlegesen térnek ki az exportárak megfigyelésének sajátosságaira, elsősorban a KSH-nak saját tapasztalataira, kutatásaira kell hagyatkoznia.

4.4. Az SPPI-k alkalmazása konjunktúramutatóként

A negyedéves SPPI-k fontos szerepet töltenek be a gazdasági ciklusok elemzésénél, trendek meghatározásánál. Fontos indikátorai lehetnek a versenyképességnek, és befolyásolhatják az árak kialakítását. Az éves SPPI-eket a cégek gyakran az egymással kötött, hosszú távú szerződéseik indexálására is használják. Erre a célra a B-B típusú árindexek alkalmasak.

5. Az Eurostat módszertani előkészületei a FRIBS megvalósításához

Bár a korábbi fejezetekben már érintettük a FRIBS-nek az SPPI-kre vonatkozó elvárásait, célszerű röviden összefoglalni az ezekkel kapcsolatos legfontosabb módszertani tudnivalókat.

- Statisztikai egység: szakosodott egység.
- SPPI-k lefedettsége: teljes körű lefedettség szükséges mind az egyes ágazatokat, mind az ügyszfért tekintve (B-All).

- SPPI-k várható aggregáltsági szintje: két számjegyű adatátadási és -publikálási szint. Ugyanakkor a módszertani fejlesztés szakágazati (négy számjegyű) szinten történik.
- Szezonális kezelés: ellentétben az árbevétellel, illetve az ISP-vel (amelyeket szezonálisan kiigazított formában kell átadni az Eurostatnak), az SPPI-ket nem szükséges kiigazítani.
- SPPI-k várható átadási (publikálási) határideje: a tárgynegyed-évet követő 90. nap (míg az árbevétel és az ISP-é a megfigyelt hónapot követő 60. nap).
- SPPI-k becslése deflátori célokra: negyedéves SPPI-k alapján havi deflátorok becslése modellezési eljárásokkal (például ARIMA-modell alkalmazásával).

5.1. Az Eurostatban folyó módszertani előkészítés

Az Eurostat a FRIBS szerint várható kötelezettségek teljesítését módszertani ajánlásokkal, továbbá a módszertan alkalmazását, kísérleti számítások végzését és az újonnan bevonandó ágazatokra nemzetközileg harmonizált ármegefigyelési rendszer kidolgozását grant pályázatok kiírásával támogatja.

Mint azt korábban már említettem, 2014 végén megjelent az SPPI-k módszertani fejlesztését segítő kézikönyv (*OECD–Eurostat* [2014]), míg a szolgáltatási volumenindexek számításával foglalkozó kötet kéziratát (az Eurostat gondozásában) a tagországok STS-koordinátorai a 2015. novemberi ülésükön hagyták jóvá. A tagországok grant pályázatokon keresztüli bevonása a nemzetközi módszertani fejlesztési munkákba legalább a felkészülés időszakára biztosíthat pótlólagos anyagi forrást. Ugyanakkor e feladat komoly szakmai felkészültséget és kihívást jelent az abban résztvevők számára. A jelentéseknek az adott szakterületre vonatkozó általános leíráson kívül tartalmazniuk kell a mintaválasztásra, a leginkább alkalmazható árazási módszerekre, a mintakérdőívre vonatkozó javaslatokat is, illetve össze kell foglalniuk a kísérleti adatgyűjtés tapasztalatait és a próbaszámítások eredményeit. A pályázatokon való részvétel a megpályázott területek számától (és kapacitásigényétől) függően jelentős erőforrásokat igényel.

Az Eurostat először 2013-ban, majd 2014 és 2015 elején írt ki grant pályázatot az SPPI-k módszertani fejlesztésére.

5.2. A KSH részvétele a nemzetközi módszertani előkészítő feladatokban

A KSH 2013-ban négy ágazatra⁹ vonatkozó grant pályázati forrást nyert el. A 2014-ben kiírt következő felhívásra azonban a rendelkezésére álló szűkös erőforrások miatt újabb pályázatot nem állt módjában benyújtani. Az utolsó grant felhívás európai uniós források felhasználására 2015-ben jelent meg. Ennek keretei között a KSH sikeresen pályázott további két ágazattal.¹⁰

Az SPPI-ket közvetlenül vagy közvetve érintő EU-s szakértői munkacsoportok közül a KSH az elmúlt években a következő kettő munkájában vett/vesz részt:

- az OECD és az Eurostat 2005-ban megjelent, az SPPI-k módszertani fejlesztését segítő kézikönyvének frissítésére és bővítésére létrehozott, valamint
- a szolgáltatási volumenindexek számítását módszertanilag előkészítő, Eurostat munkacsoportban.

Emellett a hivatal témafelelőse bekapcsolódik a szolgáltatási árstatisztika nemzetközi fejlesztését koordináló Voorburg Csoport munkájába is, amely az ENSZ Statisztikai Bizottságának megbízásából alakult. Fő célkitűzése a szolgáltatásstatisztika, azon belül kiemelten a szolgáltatási árstatisztika nemzetközileg harmonizált módszertanának fejlesztése, az egyes szolgáltatási területek komplex bemutatása, valamint a statisztikai megfigyelésekhez és a legfőbb makrogazdasági mutatók számításához módszertani ajánlások kidolgozása az ENSZ-/OECD-országok szakértőinek közreműködésével.

5.3. A tagországokra háruló többletterhek a FRIBS-tervezet alapján

A nemzeti statisztikai szolgálatok számára jelentős többletfeladatot jelent, hogy az üzleti szolgáltatások területe rendkívül heterogén tevékenységeket tartalmaz, és szakágazatonként más és más módszertan jellemzi az árstatisztikai adatgyűjtést. Az üzleti szolgáltatások nagy részénél sem a szolgáltatás egysége, sem az egységár nem figyelhető meg közvetlenül. Az adatszolgáltatókat rá kell vezetni a specifikáció lényegére, tehát arra, hogy a statisztika számára milyen alternatív módszerekkel árazhatják be szolgáltatásaikat, valamint segíteni kell őket a tevékenységeik közül a korrekt árreprezentánsok kiválasztásában. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy

⁹ H 49 (Szárzsföldi, csővezetékcsatlósítás), L 68 (Ingatlanügyletek), M 74 (Egyéb szakmai, tudományos, műszaki tevékenység), N 77 (Kölcsönzés, operatív lízing).

¹⁰ H 52 (Raktározás, szállítást kiegészítő tevékenység), N 81 (Épületüzemeltetés, zöldterület-kezelés).

az üzleti szolgáltatások esetében a reprezentánsok köre testre szabottan, a vállalatokkal való személyes konzultációk útján alakítható ki a leghatékonyabban.

A szolgáltatási ágazatok többségére a viszonylag alacsony piacra lépési korlát (bepépítési korlátok (entry barriers)) mellett jellemző a rugalmas profil- és főtevékenységváltási lehetőség, illetve a gyors technikai fejlődés, továbbá hatással van rájuk a piacok liberalizációja és a globalizáció. Emiatt, elengedhetetlen a minta és az árreprezentánsok körének rendszeres frissítése is.

Az adatszolgáltatói teher az arra kijelölt szervezetek számától, illetve a kérdőív kitöltésére fordított időtől függ. A mintaválasztás az egyes szakágazatok sajátosságainak figyelembevételével és a költséghatékonysági elvek szem előtt tartásával folyik. A kitöltéshez szükséges jelenlegi átlagos negyvenöt perchez viszonyítva az új adatszolgáltatók esetében ennél minden bizonnyal lényegesen hosszabb időre lesz szükség.

Az előbbieken leírtak bizonyítják, hogy nagy körültekintést igényel az SPPI-k elvárt minőségének, illetve a költségek és az adatszolgáltatói terhek egyensúlyának biztosítása. Ehhez járul még a meta- és az informatikai rendszer (elektronikus kérdőívek, adat-előkészítő és adatfeldolgozó rendszer) fejlesztése, az eredmények validálása, valamint a minőségre és az adatközzétételre vonatkozó újítások megvalósítása is.

Az új területek adatgyűjtésbe való bevonásával kapcsolatos hazai előkészítő módszertani munkákat a KSH – a rendelkezésre álló szűkös erőforrásokat is figyelembe véve – időben elosztva, fokozatosan tervezi megvalósítani.

Függelék

F1. táblázat

A FRIBS-tervezetben szereplő szolgáltatási területek főbb makrogazdasági mutatói, 2012

Nemzetgazdasági ág	Nettó árbevétel	Termelési érték	Hozzáadott érték	Gazdasági szervezetek száma	Szakágazatok száma
	(%)			(db)	
Összesen (TEÁOR'08 05–63; 68–82; 85–96)					
Millió forint	74 587 021	43 187 311	13 925 890		
Százalék	100,0	100,0	100,0	644 692	–
Ebből:					
<i>FRIBS STS/SPPI-tervezet (H, I, J, L, M (kivéve 70.1, 72, 75), N) összesen</i>	<i>18,1</i>	<i>20,8</i>	<i>31,7</i>	<i>253 809</i>	<i>108</i>

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Nemzetgazdasági ág	Nettó árbevétel	Termelési érték	Hozzáadott érték	Gazdasági szervezetek száma	Szakágazatok száma
	(%)			(db)	
H					
49 (Szárazföldi, csővezetékes szállítás)	2,7	3,5	3,1	18 411	8
50 (Vízi szállítás)	0,0	0,0	0,0	108	4
51 (Légi szállítás)	0,4	0,5	0,1	85	3
52 (Raktározás, szállítást kiegészítő tevékenység)	2,1	1,8	3,9	3 528	6
53 (Postai, futárpostai tevékenység)	0,3	0,5	1,0	1 183	2
I					
55 (Szálláshely-szolgáltatás)	0,3	0,5	0,6	3 443	4
56 (Vendéglátás)	0,8	0,9	0,9	27 384	4
J					
58 (Kiadói tevékenység)	0,4	0,5	0,7	4 119	7
59 (Film-, videó-, televízióműsor-gyártás, hangfelvétel-kiadás)	0,5	0,7	1,0	3 523	5
60 (Műsor-összeállítás, műsorszolgáltatás)	0,2	0,2	0,3	974	2
61 (Távközlés)	1,4	1,8	2,9	1 100	4
62 (Információ-technológiai szolgáltatás)	1,2	1,4	2,7	18 233	4
63 (Információs szolgáltatás)	0,2	0,3	0,5	5 736	4
L					
68 (Ingatlanügyletek)	1,8	2,0	3,5	29 807	4
M					
69 (Jogi, számviteli, adószakértői tevékenység)	0,7	1,1	2,1	32 291	2
70.2 (Üzletviteli tanácsadás)	0,8	0,8	1,3	21 269	2
71 (Építész-mérnöki tevékenység; műszaki vizsgálat, elemzés)	0,8	0,9	1,4	23 757	3
73 (Reklám, piackutatás)	0,6	0,4	0,5	7 361	3
74 (Egyéb szakmai, tudományos, műszaki tevékenység)	0,3	0,3	0,5	16 626	4

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Nemzetgazdasági ág	Nettó árbevétel	Termelési érték	Hozzáadott érték	Gazdasági szervezetek száma	Szakágazatok száma
	(%)			(db)	
N					
77 (Kölcsönzés, operatív lízing)	0,6	0,7	1,4	3 455	12
78 (Munkaerő-piaci szolgáltatás)	0,3	0,4	1,1	1 197	3
79 (Utazásközvetítés, utazásszervezés, egyéb foglalás)	0,3	0,1	0,1	1 834	3
80 (Biztonsági, nyomozói tevékenység)	0,4	0,3	0,5	6 905	3
81 (Építményüzemeltetés, zöldterület-kezelés)	0,4	0,4	0,8	8 458	5
82 (Adminisztratív, kiegészítő egyéb üzleti szolgáltatás)	0,6	0,6	0,8	13 022	7

Forrás: A KSH tájékoztatási adatbázisa.

F2. táblázat

Szolgáltatási kibocsátásiár-indexekre vonatkozó jelenlegi STS-adatszolgáltatási kötelezettség

Nemzetgazdasági ág	TEÁOR'08	Megnevezés
H	49.4	Közúti áruszállítás, költöztetés
	50.1+ 50.2	Tengeri személy- és áruszállítás
	51	Légi szállítás
	52.1	Raktározás, tárolás
	52.24	Rakománykezelés
	53.1	Postai tevékenység (egyetemes kötelezettséggel)
	53.2	Egyéb postai, futárpostai tevékenység
J	61	Távközlés
	62	Információtechnológiai szolgáltatás
	63	Információs szolgáltatás
M	69+70.2	Jogi, számviteli, adószakértői tevékenység és üzletviteli tanácsadás
	71	Mérnöki és építészmérnöki tevékenység; műszaki vizsgálat, elemzés
	73	Reklám, piackutatás
N	78	Munkaerő-piaci szolgáltatás
	80	Biztonsági, nyomozói tevékenység
	81.2	Takarítás

F3. táblázat

Árazási módszerek a KSH metaleírása alapján

Megnevezés	Leírás
Egységértékmódszer (Unit value method)	Olyan árazási módszer, amely nagyszámú tranzakció esetén az egységárat az érték (árbevétel) és a mennyiség hányadosaként határozza meg. Akkor alkalmazható, ha a szolgáltatási csoporton belül az egyes szolgáltatásfajták viszonylag homogének.
Eszközarányos (százalékos) módszer (Percentage fee method)	Az eszközarányos módszerrel becsült árat a szolgáltatáshoz kapcsolódó eszköz értéke és egy százalékos arány szorzata határozza meg.
Ismétlődő szolgáltatások árazása (Direct use of prices of repeated services)	A módszer alapján a valós tranzakciós árak vagy (bár ezt nem javasoljuk) a listaárak kerülnek megfigyelésre. Akkor alkalmazható, amikor a szolgáltatások vagy „szolgáltatási csomagok” minden megfigyelési periódusban ténylegesen megvalósulnak.
Komponensárazás / összetevők árazása (Component pricing)	A komponensárazás esetén az összetett szolgáltatást részekre bontják, melyeket külön-külön áraznak be a valós tranzakciós árak alapján, majd a részatatok aggregálásával határozzák meg a szolgáltatás árát.
Modellárazás (Model pricing)	A modellárazással egy standard termék árának becslése egy olyan modelltranzakció alapján történik, amely az összehasonlítás időszakában ténylegesen nem valósul meg.
Munkaidő-ráfordításon alapuló árazás (Pricing based on working time)	A munkaidő-ráfordításon alapuló árazásnál a szolgáltatás egy vásárlójának felszámolt azon pénzösszeget figyelik meg, amit az adott szolgáltatás előállításában közreműködő alkalmazott egy standard munkaegységére (például egy órájára) fizettek, ami nem tévesztendő össze az alkalmazott munkabérével.
Szerződések árazása (Contract pricing)	A szerződések árazása valós tranzakciós árakat alkalmaz. Jellemzője, hogy ugyanaz a szolgáltatásnyújtó ugyanannak az ügyfélnek értékesíti a változatlan (vagy nagyon hasonló) tartalmú szolgáltatását több megfigyelési időszakon keresztül. A szerződés megkötésekor vagy megújításakor rögzítésre kerülnek az alku során meghatározott árak a teljes időtartamra vonatkozóan, illetve keretszerződés esetén a szerződés feltételrendszere alapján változhatnak az árak az egyes megfigyelési időszakokban.

Forrás: Kenessey et al. [2006].

Irodalom

- HAMVAINÉ HOLOCSY I. [2010]: A szolgáltatási kibocsátási árindex számításának kialakulása és főbb jellemzői. *Statisztikai Szemle*. 88. évf. 5. sz. 532–545. old.
- HÜTTL A. – NAGY Á. [2007]: Az üzleti szolgáltatások árindex-számításának főbb kérdései. *Statisztikai Szemle*. 85. évf. 9. sz. 777–803. old.
- EUROSTAT [2011]: *Handbook on Price and Volume Measures in National Accounts*. Publications Office of the European Union. Luxembourg.
- EUROSTAT [2013]: *European System of Accounts – ESA 2010*. Handbook. Publications Office of the European Union. Luxembourg. <http://dx.doi.org/10.2785/16644>
- KENESSEY, A. – SEPPÓ, V. – MCKENZIE, R. – DAVIES, P. – MORIYA, K. [2006]: *Thesaurus of Producer Price Indices for Services (SPPIs)*. Voorburg Group. <http://www.voorburggroup.org/Documents/2006%20wiesbaden/papers/04.pdf>
- KSH [2011]: *A szolgáltatási kibocsátási árak alakulása 2011-ben*. Budapest. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/szolgkiboar11.pdf>
- OECD–EUROSTAT [2005]: *Methodological Guide for Developing Producer Price Indices for Services*. <http://www.oecd.org/std/prices-ppp/36274111.pdf>
- OECD–EUROSTAT [2014]: *Eurostat-OECD Methodological Guide for Developing Producer Price Indices for Services*. Second Edition. OECD Publishing. Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264220676-en>
- OECD [2007]: *Compilation Manual of An Index of Service Production*. Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264034440-en>
- RÉMOND-TIEDREZ, I. [2008]: Service producer price indices (SPPIs): A new European economic indicator. *Statistics in Focus*. Issue 103. Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5583848/KS-SF-08-103-EN.PDF/a06bd58d-7d4a-4cd1-9ec0-87cfbc3e426a>
- SÜVEGES É. [2004]: Az üzleti szolgáltatások árstatisztikájának helyzete az EU és OECD országokban. *Gazdaság és Statisztika*. 16. (55.) évf. 6. sz. 55–66. old.

Summary

Service producer price indices serve two main functions. On one hand, they are indicators of price changes by producers of services and therefore, also those of inflationary pressure. On the other hand, they serve as deflators for national accounts and other performance indicators to convert the value of service outputs into volume measures.

In the economically developed countries, services account for the largest share of GDP. However, the level of coverage in the field of services is still significantly lower than in other sectors, and this is particularly true for SPPIs. The main goal of this paper is to provide an overview about recent methodological improvements in the European Union as well as in Hungary to fill this gap in the service market.